

Svenska Telepolletter & Provmynt

Innehållsförteckning

1. Vissa sammanställningar	3
2. Introduktion	5
3. Telefonen gör entré - 1880-talet	6
3.1 Stockholms Bell, Allmänna Telefon AB och andra aktörer	6
3.2 Telegrafverket bygger Rikstelefonnätet och telekriget	6
3.3 Telefonindustrin utvecklas	6
3.4 Stockholm världsetta	8
3.5 Allmänna samtalstelefoner	8
4. Telepolletter - 1880-talet	9
4.1 Telebiljetter	9
4.2 Telepolletter	9
4.3 Förteckning av telepolletter	11
4.3.1 Telebiljetter - papper (Telefonkort)	11
4.3.2 Telepolletter - metall	12
4.3.3 Privata Telepolletter	12
5. Telefonautomater - 1899 och framåt	13
5.1 Allmänna telefonautomater	13
5.2 L M Ericssons myntapparater	15
5.3 Modern tid	15
5.4 Tidsbeskrivning av myntautomater och polletter	18
5.5 Distrikts- och tjänstenummer	19
6. Provmynt - 1938-1993	21
6.1 Förteckning över provmynt	21
6.2 Televerkets provmynt	22
6.2.1 10-öres provmynt för automat CF 596	22
6.2.2 Provmynt för automat CF 597	25
6.2.3 Provmynt för automat 605 & DMTA 10101	27
6.2.4 Kuriosa	30
6.2.5 Vissa detaljer från provmynten	31

1. Vissa sammanställningar

Förkortningar & logotyper:

1853-1860: Kongl. Elektriska Telegraf-Verket,

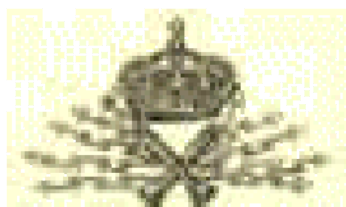
1861-1870: Kongl. Elektriska Telegrafverket

KTV **Kongliga Telegrafverket**

1871 - 1902

KTV **Kungliga Telegrafverket**

1903 - 1945

Telegrafverkets emblem, den femuddiga nordstjärnan, fastställdes den 1 november 1856. Nordstjärnan är den äldre benämningen av polstjärnan.

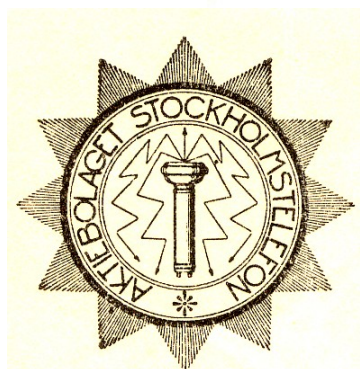

Stockholms Bell Telefon AB

1880 - 1888 (aktiemajoriteten övertogs av SAT, se nedan)

Stockholms Allmänna Telefon AB (SAT)
1883-1908

AB Stockholms Telefon
1908- 1918

TV **Telegrafverket 1946 - 1953**

TELE **Televerket 1953 - 1993-06-30**

Telia 1993-07-01

2. Introduktion

I denna lilla bok försöker jag dokumentera svenska telepolletter och teleprovmynt. Telepolletter var ett förköpt betalningsmedel för att kunna ringa från samtalsstationer. Provmynten användes av Televerkets tjänstemän för att testa automaterna.

Delar av den historiska texten har skrivits av K. V. Tahvanainen. Han skrev dessa texter ursprungligen för en bok om Telefonkort som undertecknad skrev i mitten av 1990-talet. Tyvärr har denna bok ännu inte utgivits. Texterna har publicerats i Svenska Telekortsamlarnas Förenings medlemstidning KortNytt.

Förutom K.V. vill jag tacka Jan Hildemar, Lennart Larsson, Magnus Lindell och Anders Stam för värdefull information och bilder. På Internet är det ännu bara Kjell Arvidsson som har dokumenterat provmynten. Jag vill också framföra ett stort tack till gamla Telemuseum och dess personal för att jag på 1990-talet fick möjlighet att läsa och studera Tekniska meddelanden och Verktygskatalogerna från Televerket.

Arne Sandström
Viksjo 2010-11-22

Referenser:

- Arvidsson, Kjell*: <http://kjell.smult.com/Mynttelefon.htm>
Golabiewski Lannby, Monica (2007): Stockholms Bell-Telefon AB. Svensk Numismatisk Tidskrift, Nr 1, 2007
Golabiewski Lannby, Monica & Wiséhn, Ian (2010): Stockholms Polletter. Kungliga Myntkabinettet
Lindell, Magnus: förteckning över egna telepolletter (privat kommunikation)
Svenska Telegrafverket (1931): Det statliga telefonväsendet 1881-1902. Första bandet. Kungl. Telegrafstyrelsen.
Svenska Televerket 1966-1993 (1997): Del VII Från myndighet till bolag. Telia.
Tahvanainen, K.V. (2000): artiklar i KortNytt 2000:2 och 2000:3, Svenska telekortsamlarnas Förening (redaktör: Arne Sandström)
Tekniska meddelanden, Televerket. Telemuseum
Verktygskatalogen 1949, Televerket. Telemuseum (hörde till Televerkets Materielkatalog 1944)
Verktygskatalogen 1958/59, Televerket. Telemuseum
Verktygskatalogen 1976, Televerket. Telemuseum
Wikipedia: <http://sv.wikipedia.org/wiki/....>

3. Telefonen gör entré - 1880-talet

K. V. Tahvanainen & Arne Sandström

I februari 1853 grundades Kongl. Elecktriska Telegraf-Werket och i november samma år togs den första elektriska telegrafledningen mellan Stockholm och Uppsala i bruk. När sedan telefonen kom i slutet av 1870-talet var detta inte någon angelägenhet för Telegrafverket eftersom telefonen användes för kortare sträckor inom vissa städer. Telegrafan användes mellan städer och orter. Telefonen kunde ses som ett hjälpmedel att skicka telegram - man slapp gå till telegrafstationen utan kunde ringa - och därför bara var ett komplement till telegrafan.

Den stora händelsen inom telekommunikationerna på 1870-talet var att användbara telefoner började lanseras på marknaden. Alexander Graham Bell i USA hade 1876 fått patent på sin första modell och den följdes av förbättrade utföranden. I slutet av 1877 kom de första Bell-apparaterna till Sverige. Tidigare samma år hade Hakon Brunius i Jönköping enbart efter beskrivningar av Bells apparater tillverkat kopior och satt upp en fungerande telefonförbindelse i staden. De första telefonerna var ganska enkla och användes omväxlande som hörtelefon och mikrofon. De sattes upp på lokala, fasta förbindelser i Stockholm, Göteborg, Malmö och några ytterligare orter. Man använde enkelledningar med jorden som återgång och räckvidden blev ganska begränsad; man räknade med högst cirka 50 km.

Telefonen innebar ett helt nytt sätt att kommunicera. Tidigare hade man fått skriva ned sina meddelanden och lämna in dem på en telegrafstation och sedan det hade skickats till adressorten av särskilt utbildade telegrafister bars det ut till adressaten. Telefonen var så lättskött att vem som helst kunde använda den, man hade den hemma eller på kontoret och man kunde tala direkt med vem man ville. De första, fasta telefonförbindelserna mellan två apparater efterföljdes snart av anslutningar till telefonstationer. Nu kunde man tala med vem som helst av stationens abonnenter och även kopplas vidare till andra stationer.

3.1 Stockholms Bell, Allmänna Telefon AB och andra aktörer

I augusti 1880 bildades **Stockholms Bell Telefon AB**. Redan i september hade man över ett hundra abonnenter. I april 1882 öppnade man telefonstationer i Stockholm för allmänheten.

Ett år senare 1881 öppnade **Kungl. Telegrafverket**, senare Televerket, Telia AB, en telefonstation i huvudstaden för departementen och de centrala ämbetsverken.

På privat initiativ byggdes enskilda telefontät i de flesta större städer och orter i landet. Störst av alla telefontät blev **Stockholms Allmänna Telefon AB** (SAT) som bildades i Stockholm i mitten av april 1883.

1885 fanns det ca 50 olika lokala telefontät i Sverige. I mitten av 1890-talet var antalet enskilda telenät uppe i ca 400 stycken. De flesta av dessa nät ägdes av kooperativa föreningar, men även av privata företag. Konkurrensen bidrog till att sänka avgifter vilket bidrog till fler abonnenter. Med förbättrad teknik kunde sedan de olika

”telefonöarna” knyts samman. 1888 ansökte SAT om att få tillstånd att bygga tre stamnät från Stockholm till Malmö, Göteborg och Sundsvall. Telegrafverket sa nej på den remiss som skickats ut till berörda parter med motiveringen att det var bättre för allmänheten att Telegrafverket byggde och hade ansvaret för dessa nät. Regeringen avslag SATs ansökan. Samma år fick Telegrafverket abonnenter i Stockholm.

1888 köpte SAT aktiemajoriteten av Stockholms Bell. Innan dess hade Bellbolaget, som haft en del telenät i landsorten, sälja av dessa till staten, dvs Telegrafverket.

3.2 Telegrafverket bygger Rikstelefonnätet och telekriget

Telegrafverkets avgörande satsning på telefonrörelsen kom i slutet av 1880-talet då verket lämnade den första planen för ett riksomfattande telefonnät till Kungl. Maj:t. 1893 var de klara med den första stamnätsbyggnationen. Telegrafverket försökte förmå staten att förstatliga telenäten. Detta avslogs av regeringen.

Telegrafverkets plan gick därför i stället ut på att överta flera av de enskilda telefonnäten att förena dem med ledningar så att ett riksomfattande nät kunde bildas - Rikstelefonnätet. I en första etapp skulle 2 751 km ledningar byggas för detta ändamål. Riksdagen beviljade anslag och 1889 var den första utbyggnaden av Rikstelefonnätet klar. Samma år utgav Telegrafverket den första Rikstelefonkatalogen, omfattande 32 sidor. De flesta lokala näten hade inte råd att ansluta sig då Telegrafverket krävde dubbeltråd i stället för den enklare enkeltrådstekniken. Telegrafverket erbjöd sig då att köpa upp föreningarna.

Mellan 1890 och 1903 kördes samtrafik mellan Telegrafverkets och SATs nät. Telegrafverket ville köpa upp SAT men riksdagen tyckte att köpeskillingen varv för hög. SAT, å andra sidan ansåg att samtrafiksavgiften var för hög. När sedan avtalet löptes ut inleddes *telefonkriget i Stockholm*. Under 15 år var SATs kunder isolerade från ”omvärlden”.

1908 uppdelades SAT-bolagets rörelse till flera dotterföretag. Ett av dessa, **AB Stockholms Telefon**, tog hand om samtliga Stockholmsanläggningar. Efter ett riksdagsbeslut inköptes Stockholmstelefon den 1 juli 1918 och sammanslogs med Rikstelefon.

3.3 Telefonindustrin utvecklas

I och med telefonens genombrott kom Telefonaktiebolaget L M Ericsson att dominera teleindustrin i landet. L M Ericsson utvecklade under 1880-talet egna telefonapparater av god kvalitet som användes både i Televerkets och de enskilda telefonföreningarnas nät. Från L M Ericsson utgick också flera typer av växelbord. Televerkets behov av telefonapparater fylldes också genom inköp från Stockholms Bell Telefonaktiebolag eller dess amerikanska moderbolag. När verkets telefonverksamhet kraftigt utvecklades på 1890-talet behövde man disponera en egen verkstad för tillverkning och reparationsarbeten och anlade därför en verkstad i Stockholm. Utom att reparationsarbeten utfördes tillverkades bland annat växelbord och telefonappa-

rater med ny formgivning, ritade av arkitekten Isak Gustaf Clason

3.4 Stockholm världsetta

Telefonen fick mycket snabb spridning i Sverige och framför allt i Stockholm, där tre telefonföretag konkurrerade, Stockholms Bell, Allmänna Telefon AB och Televerkets Rikstelefon. Till spridningen bidrog också den höga kvaliteten på telefont nätet, förstklassiga telefoner och övergång till dubbeltrådiga ledningar. Det gick så långt att Stockholm 1885 hade den största telefonstationen i världen och var den stad som hade flest telefoner på hela Jorden. Inte bara i förhållande till folkmängden utan även i absoluta tal överglänste Sveriges huvudstad sådana världsstäder som New York, London, Paris och Berlin.

Till höger avbildas Telefontornet på NK-huset. Tornet invigdes 1887 och revs 1953.

3.5 Allmänna samtalstelefoner

Naturligtvis kunde inte alla ha egen telefon. För dem som ändå behövde telefonera inrättades s.k. allmänna samtalsstationer där allmänheten kunde ringa mot särskild avgift. Sådana stationer hade redan på 1880-talet inrättats i ett särskilt nät för sillfisket i Bohuslän och i övre Norrland. De anordnades efter hand över hela landet, i talhytter på telefonstationer men även hos abonnenter som upplät sina apparater för utomstående, t. ex. i tobaksaffärer och lanthandlar.

I slutet av 1902 fanns det allmänna samtalsstationer vid samtliga 164 centraltelefon- och filialtelegrafstationer, vid 735 av de övriga 1040 telefonstationerna, vid 27 fristående samtalsstationer (Bohuslän och Norrland) samt hos 787 abonnenter. Totalt fanns det således 1713 allmänna samtalsstationer vid denna tidpunkt.

4. Telepolletter - 1880-talet

4.1 Telebiljetter—Telefonkort

K. V. Tahvanainen

På 1880-talet tillhandahöll Allmänna Telefon och Bell-Telefon i Stockholm en sorts "telefon-kort". Det gällde på Central-Tidningskontorets Telefon- och Telegrambyrå på Kungsgatan 14. Det var en sorts förköpsbiljett som gällde för tio öre. Kortet var vackert dekorerat med telefonerande keruber, ritade av Victor Andrén, och försett med prislista för olika slags samtal. Det hade också texterna: "Telefonkort sändas på rekvisition. Utan kort expedieras intet samtal" och "Kort makuleras i förhållande till det antal tioöringar expeditionen kostar".

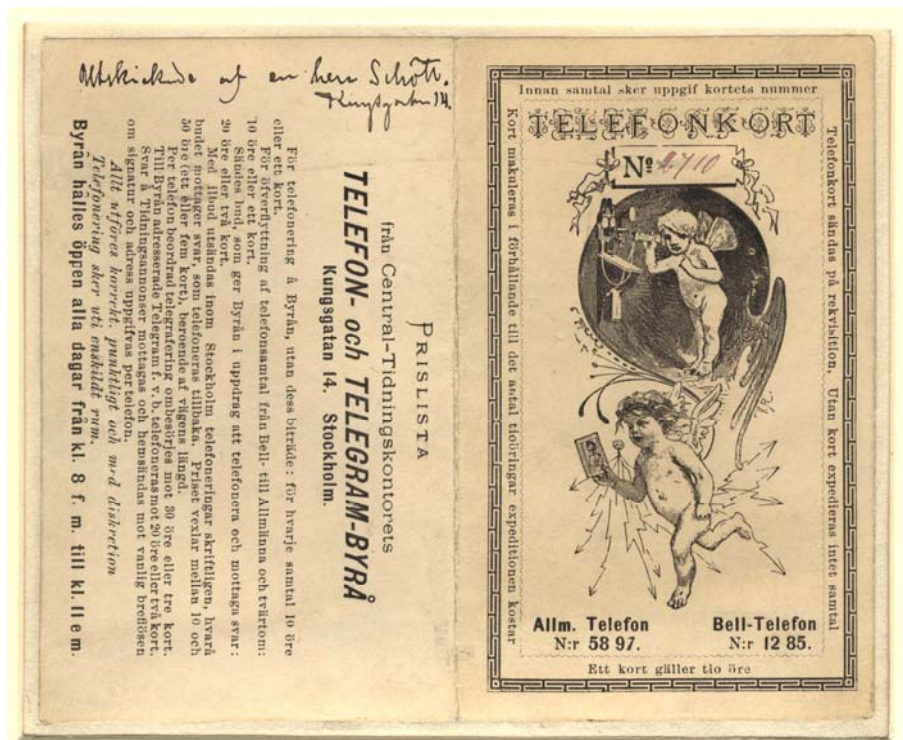
Fram- och baksidan av en telebiljett finns på sidan 8. På kortet står att det gäller för tio öre. Förmodligen har det funnits kort i olika valörer. Den här avbildade är det enda exemplar som tidigare Telemuseum ägde.

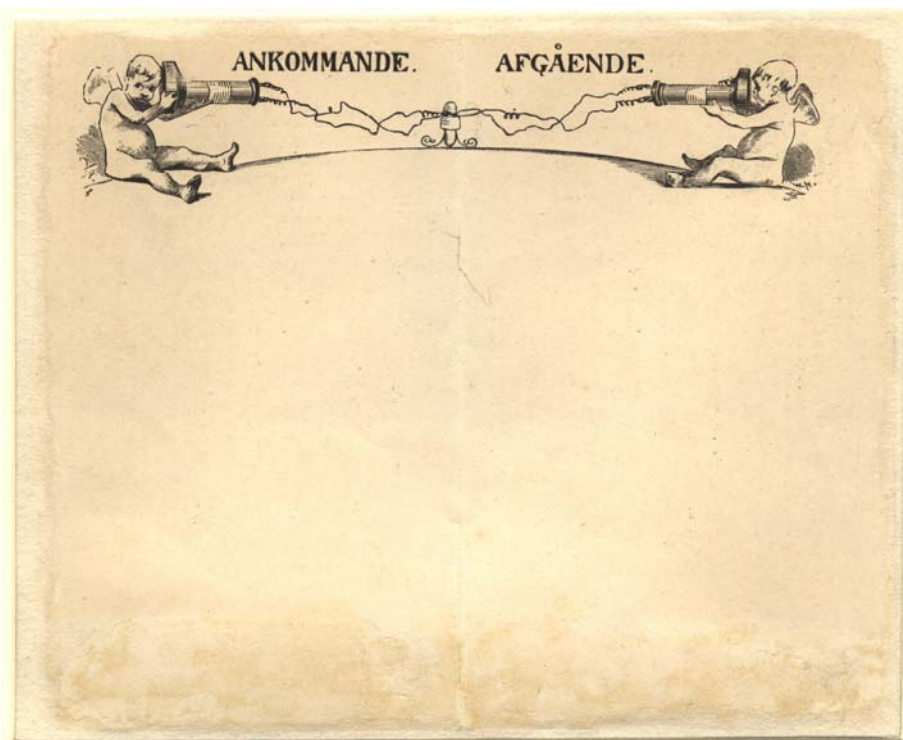
4.2 Telepolletter

Stockholms Bell Telefonaktiebolag introducerade redan på 1880-talet telepolletter som kunde inköpas för att senare användas då man skulle ringa från någon telebyrå. Polletterna var i metall, men inte avsedda för automater.

Telebiljett i papper som viks (kapitel 4.1)

Baksida med instruktion - Framsida med änglar. Handskrivet nummer
Ett kort gäller för tio öre

Insidorna för egna anteckningar

4.3 Förteckning av telepolletter

4.3.1 Telebiljetter - papper (Telefonkort)

Allmänna Telefon och Bell-Telefon i Stockholm

10 öre Keruber 1880-tal

Handskrivet kortnummer
(se bilder sidorna 9-10)

4.3.2 Telepolletter - metall

Stockholms Bell Telefonaktiebolag - 2 korslagda handmikrofoner

Tidsperiod:::tidigast från 1882 till 1888

<u>Valör</u>	<u>Form</u>	<u>Metall</u>	<u>SS-nr</u>
	Brakteat Oval	Mässing 29x20 mm	SS.16281
	Brakteat Oval	Koppar	SS.16282

	Brakteat Rund	Mässing 18 mm	SS.16283
	Brakteat Rund	Vitmetall	SS.16284

Brakteat
Som ovan, men med två beskurna sidor
Mässing

Brakteat: Ett mynt eller pollett som enbart ärpräglat på en sida. På åtsidan finns en fördjupning som är frånsidans spegelvända bild.

SS: Sven Svensson (avser numrering enligt Svenssons samling)

4.3.3 Privata telepolletter

Svea Hallen Telefon

Stora Bastugatan 68, Vasastaden. Simhall.

Tidsperiod::senast 1890

<u>Valör</u>	<u>Form</u>	<u>Metall</u>	<u>Notering</u>
	Rektangel 40x22 mm	Koppar	runda hörn
		Numismatiska Meddelande XII 132:13 (mars 1890)	
	Slät rand och pärlrand samt upphöjd kant.		

5. Telefonautomater - 1899 och framåt

K. V. Tahvanainen

5.1 Allmänna telefonautomater

Det fanns behov av allmänna samtalstelefoner även på sådana platser där ingen kunde ta emot samtalsavgiften. Därför konstruerades vid Televerkets verkstad en telefonautomat, en telefon som hade en särskild anordning så att telefonisten på telefonstationen kunde kontrollera att avgiften betalades innan hon kopplade samtalet. Sådana automater sattes 1899 upp på ett stort antal järnvägsstationer och i en del fall även hos enskilda personer eller i det fria. För att den telefonerande inte skulle behöva vara utsatt för väder och vind tillverkades telefonkiosker som först sattes upp i Stockholm 1901 på ett tjugotal platser. Konstruktör var ingenjören J.A. Avén.

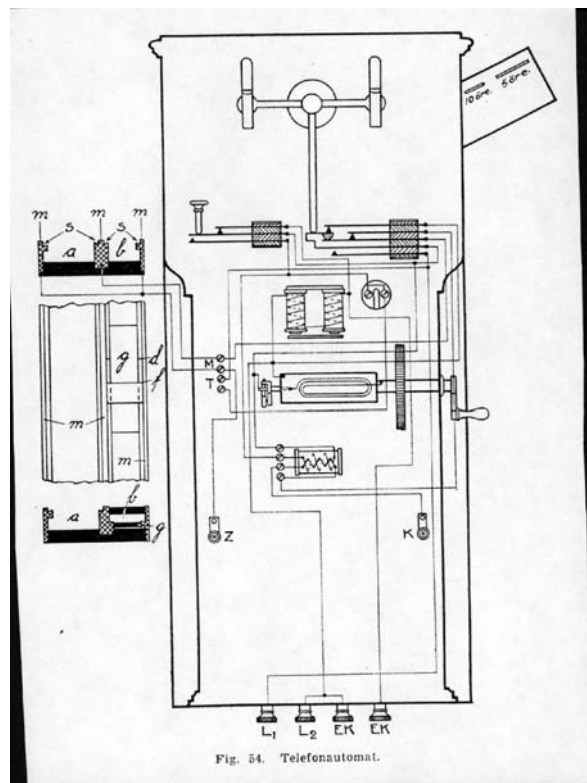
Så här beskrivs telefonautomaten i en handbok 1919, jämför Figur 5.1. "Telefonautomaten är en väggapparat av telegraf-verkets modell med anordning, som möjliggör för telefonisten att kontrollera samtalsavgiften.

Överst till höger finnes en plåt med skåror, i vilken mynten inläggs. Från skårorna glida mynten nedåt i rännor, som sluta i avgiftsbössan. Botten i dessa rännor *a* och *b* utgöres av ebonit, under det sidorna består av mässingsskenor *m*, försedda med spår *s*, på vilka mynten glida. Den större rännan *a* är avsedd för 5-öres mynt och är likformig ända uppifrån och ned. Den mindre rännan *b* är avsedd för 10-öres mynt och skiljer sig från ränna *a* såtillvida, att de ovannämnda spåren borttagits på mitten ett stycke *d* - *f*.

Ett 10-öres mynt, som ilägges, glider således först på de övre spåren ett stycke nedåt till *d*. Här sluta dessa spår och myntet fortsätter på ebonitlisten *g* till punkten *f*, där det ånyo kommer in på ett par spår, som ligga lägre än de förstnämnda.

Mässingsskenorna stå i ledande förbindelse med mikrofonens ytterkontakter *M*, varigenom mikrofonen och mässingsskenorna bliva parallellkopplade.

Då myntet rutschar nedåt, sker detta givetvis icke lugnt och jämnt, utan myntet hoppar och skakar från den ena punkten till den andra. Motståndet i mikrofonkretsen kommer härigenom att variera, varvid strömmar induceras i induktionsrullen. Dessa strömmar giva sig till känna såväl hos telefonisten som i apparatens hörtelefon

Figur 5.1 Telefonautomatens principer

såsom ett rasslande ljud.

Då ett 5-öres mynt glider ned, höres endast *ett* rasslande, men, då ett 10-öres mynt glider ned, *två*. Under 10-öres myntets färd mellan *d* och *f* är nämligen förbindelsen mellan mässingsskenorna bruten, varför då intet ljud uppstår. Telefonisten kan således tydligt höra, om ett 5-öres eller 10-öres mynt inlägges.”

5.2 L M Ericssons myntapparater

I L M Ericssons myntapparater, som kom fram i mitten av 1890-talet, signalerades inbetalningen akustiskt till telefonisten genom att det ilagda myntet slog emot en klockklang av metall när det föll ned i apparaten. Senare infördes elektrisk signalering som innebar att myntet påverkade en fjädrande vibrationskontakt. Detta medförde en följd av strömavbrott i mikrofonkretsen som hördes som ett rasslande ljud.

1899 - 1938:

Modell: CF 595

Mynt: 5 öre, 10 öre

Inga polletter

Under 1930-talet konstruerade LME myntapparater (CF 596) enligt nya principer. Myntet skulle först deponeras i apparaten och inkasserades automatiskt då den uppringda abonnenten svarade. Myntet låg kvar i myntrännans öppning om samtalet inte kom till stånd och kunde lätt tas tillbaka. Konstruktionen var mekaniskt enkel och driftsäker eftersom någon återbetalningsmekanism inte behövdes. Apparaten testades 1936 och permanentades 1938. De var ursprungligen svarta men kom senare i grön färg.

1936 - 1976:

Modell: CF 596

Mynt: 10 öre

1938-1945

10-öres polletter med hål
KTV

Beskrivning finns i Tekniska meddelanden 1938, sid 136.

1946-1953

10-öres polletter utan hål
TV

10-öres polletten utan hål omnämns i Verktgyskatalogen 1949.

Modell CF 596 (00 - 29 596) fick ej nyuppsättas efter 1976.

Med tanke på den allt mer omfattande automatiseringen av telefontrafiken konstruerades vid Televerket en ny samtalsautomat, flermyntsapparaten (CF 597), som 1953 provades på några platser i landet. För att man bekvämt skulle kunna betala rikssamtal utfördes apparaten för 10-öringar, 25-öringar och 1-kronor. Vid samtal till polis, brandkår eller ambulans via 90 000 kunde man ringa avgiftsfritt genom att trycka på en särskild knapp.

Konstruktionsarbetet påbörjades 1949 och avslutades 1951. Under 1951 beställdes ca 30 anläggningar och de tillverkades under 1952. De placerades ut på olika platser i landet under början av 1953. Proven föll ut väl och Telestyrelsen beställde 1000 anläggningar som började placeras ut under slutet av 1953. Senare beställdes ca 10000 anläggningar.

År 1950 fanns det nästan 6000 automater. Årsinkomsten per automat var ca 800 kronor.

1953 - 1993:

Modell: CF 597

Ca 30000 exemplar

Mynt: 10 öre, 25 öre, 1 kr

Polletter utan hål

TELE

10-öre (CF 596 & CF 597)

25-öre (CF 597)

1 krona (CF 597)

Beskrivning finns i Tekniska meddelanden 1938, sid 136. Myntinsläppen för 10-öringar plomberades 1976 då startavgiften hade höjts.

Polletterna var tillverkade av mässing och på ena sidan försedda med Televerkets emblem och förkortningen TELE. På andra sidan fanns en ursprungsbeteckning med två siffror som den ritningsnummerserie som hade tilldelats respektive tjänsteställe i Televerket. Enkronapolletterna var dessutom numrerade i löpande följd. Teleemblemet, se nästa sida, utarbetades av konstnären S. Sköld och registrerades den 12 augusti 1954. Alla polletter med "fyra blixtar" har tillverkats efter detta datum.

1965 fanns det ca 11 000 automater i bruk.

5.3 Modern tid

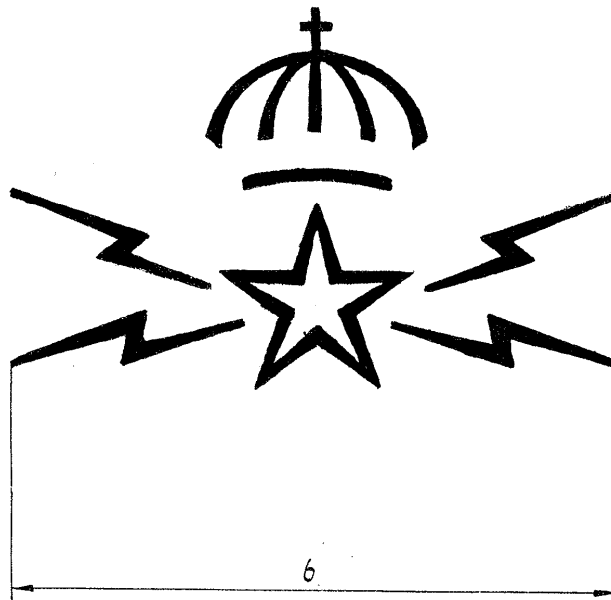
I juni 1972 överfördes de sista manuella telefonstationerna i landet till automatisk drift. Automatiseringen hade inletts 1924 då den första automatiska lokalstationen togs i bruk. Helautomatisk närtrafik mellan olika automatstationer började införas 1940 och 1949 inleddes automatisering av rikssamtal. De första stegen till automatisering av utlandssamtal togs 1965, då automatisk koppling infördes för samtal från Stockholm till automatiserade delar av Danmark och Norge. År 1972 fanns ca 34000 samtalsautomater, varav ca 1/3 av enmyntsautomaten CF 596 och 2/3 av tremyntsautomaten CF 597.

På dagen 100 år efter det att den allra första telefonstationen i Sverige öppnades togs 1980 ett stort steg i moderniseringen av telefonnätet. Då invigdes de två första reguljära AXE-stationerna - Ulriksdal och Sävedalen. AXE hade utvecklats i samarbete mellan Televerket och L M Ericsson och systemet fick mycket snabbt en internationell tätposition. Genom övergången till elektronik vanns fördelar av många slag. Behovet av underhåll minskade, utrustningen krävde mindre utrymme, fjärrmanövrering av driftfunktionen möjliggjordes o.s.v. För trafikanterna gav tekniken ökad snabbhet och tillgång till flera nya tjänster.

 TELEVERKET	Uppgj. 4. 3. 54	SGP	Emblem för stålstämplar	Nr 08-81653-1
	Godk. Bon	Reg. GA		Tab 08-77248
	Andrad den 24. 5. 54			REGISTRERAD
				Blad 12 AUG. 1954

Ersätter 08-63653

Utarbetat av konstnär S. Sköld

Emblemets bredd (b) väljes ur den i SMS-400 angivna geometriska talserien nr 5.

Talserien är: 1 - 1,6 - 2,5 - 4 - 6,3 - 10 -
 - 16 - 25 - 40 - 63 - 100 - 160 -
 - 250 - 400 - 630.

Höjden blir då lika med det värde, som står närmast före den valda bredden.

Med den nya tekniken med bland annat optiska fibrer, satelliter och radiolänkar blev det möjligt att snabbt och relativt billigt skapa alternativa nät som kunde konkurrera med de etablerade teleföretagen. Från början av 1980-talet öppnades den svenska telemarknaden successivt för konkurrens. Under 1989 upphörde Televerkets ensamrätt även för kontorsväxlar. Därmed infördes fri konkurrens i Sverige för alla typer av utrustning avsedd att anslutas till telenätet. I samband med att Televerket 1993 ombildades till bolag, Telia AB, antogs en telelag mot bakgrunden av att flera telenät konkurrerar om marknaden. En särskild myndighet, Post- och Telestyrelsen, fick ansvaret för att telesystemet i dess helhet fungerar så att de telepolitiska målen kan nås.

Under åren 1976 till 1988 fanns en teleautomat av Typ 597 (LZBA 50117) som enbart tog 1-kronorsmynt. Denna apparat fick ej sättas upp efter 1988. 1975 godkändes ett förslag till ny tremyntsautomat för valörerna 25 öre, 50 öre och 1 kr eller 25 öre, 1 kr och 5 kr. De 50 första apparaterna sattes upp för provdrift sommaren 1976.

1976 - 1985:

Modell: CF 605 (A 00 29 605) eller LZBA 50118

Ca 8000 exemplar Mynt: 25 öre, 50 öre, 1 kr eller 25 öre, 1 kr, 5 kr

Från 1988 fanns denna automat endast för 1-kronorsmynt.

Från 1982 började den sista myntautomaten, Myntautomat DMTA 10101 (LZBA 50120), att testas i Stockholm.

De polletter/provmynt som då används är av valörerna 50 öre, 1 krona och 5 kronor. På ena sidan finns Televerkets symbol och på den andra texten "TILLHÖR TELEVERKET".

År 1986 var antalet samtalsautomater som störst, 44000 stycken. Redan 1993, då telefonkortet var vanliga, var antalet automater nere i 28000 stycken, varav 12000 för kort.

I slutet av 1999 togs den sista av den gamla sortens myntautomater ur bruk.

Då fanns det endast telefonautomater för telefonkort eller kreditkort. Då det fortfarande fanns ett behov av telefonautomater som kunde ta mynt testades från juli 2003 26 nya myntautomater i centrala Göteborg och på Landvetter. Myntautomaterna introducerades sedan under 2004. Automat tog förutom kort även svenska kronor och euromynt.

5.4 Tidsbeskrivning av myntautomater och polletter

1871 - 1902: Kongl. Telegrafverket, 1903 - 1945: Kungl. Telegrafverket (KTV)

1899 - 1938	CF 595	5 öre, 10 öre	inga polletter
1936 -	CF 596 (uppbyggd kring reläer)	10 öre	10-öres polletter, med hål (KTV)

Uppsattes första gången 1936, Beskrivning: Tekniska meddelanden 1938, sid 136.

1946 - 1953: Telegrafverket (TV)

1936 -	CF 596 (uppbyggd kring reläer)	10 öre	10-öres polletter, med hål (KTV)
--------	-----------------------------------	--------	--

Uppsattes första gången 1936. Beskrivning: Tekniska meddelanden 1938, sid 136.

10-öres polletter utan hål (TV), 3 olika varianter

Obs: 10-öres polletten omnämns i Verkttygskatalogen 1949, De tre olika polletterna utan hål bör därför ha tillverkats någon gång under perioden 1950 - 1953.

1953 - 1993.06.30: Televerket (TELE)

1936 - 1976	CF 596 (00 - 29 596) fick ej nyuppsättas efter 1976	10 öre	<u>Polletter (TELE):</u>
1953 - 1976	CF 597 (00 - 29 597) (uppbyggd kring reläer)	10 öre, 25 öre, 1 kr	10 öre (CF 596, CF 597) 25 öre (CF 597) 1 kr (CF 597)
1976 - 1993	Typ 597 (LZBA 50117) fick ej nyuppsättas efter 1988	1 kr	1 kr
1976 - 1987	CF 605 (A 00 29 605) LZBA 50118 Elektronisk (utnyttjade elektronikkretsar)	25 öre, 50 öre, 1 kr	25 öre, 50 öre, 1 kr
1988 - 199?	CF 605 (A 00 29 605) LZBA 50118	1 kr	1 kr
1982 -	Myntomat DMTA 10101 LZBA 50120	50öre, 1 kr, 5 kr	50 öre, 1 kr, 5 kr

Provmynten redovisades i Televerkets Verktygskatalog. I katalogerna från 1924, 1926 och 1936 finns inga provmynt angivna. I katalogen från 1949, som hör till Materielkatalogen 1944, finns 10-öres provmyntet med hål för apparat 596 angiven (KTV).

Nästa katalog kom 1958/59 och då anges de tre provmynten 10 öre, 25 öre och 1 krona för apparat 597 (TELE). Katalogen var i lösbladssystem och ersattes först 1976, mars, med en bunden katalog.

3 st 10-öresmynt med TV angivet (1: krona 3 mm, 2: Tre kronor 2,5 mm, 3: Tre kronor 5,0 mm) finns utgivna. Benämningen TV torde kunna tolkas som Telegrafverket och eftersom de inte angivs i 1949-års katalog och Telegrafverket 1954 bytte namn till Televerket (TELE) bör de ha tillverkats under åren 1950 - 1953.

5.5 Distrikts- och tjänstenummer

På vissa provmynt finns siffror angivna. De ensiffriga numren anger distrikt, se Tabell 5.1 nedan. De tvåsiffriga numren betecknar olika tjänsteställen, där första siffran anger distriktskontoret och den andra siffran tjänstestället inom distriktet. Från ca 1941 fram till 1967 fanns det 6 olika distrikt och därefter endast 4. Den nya organisationen för Televerket genomfördes från 1 januari 1968. Antalet teleområden minskade från 21 till 20 då Gotlands teleområde införlivades i Norrköpings.

Numreringen på de äldsta provmynten (1938-1953) torde ange en annan distrikts- eller tjänsteindelning.

Nr	Distrikt 1941 - 1967	Nr	Distrikt från 1968
1	Malmö	1	Södra—Malmö
2	Göteborg	2	Västra—Göteborg
3	Norrköping	3	Östra—Stockholm
4	Stockholm	4	Norra—Sundsvall
5	Gävle		
6	Sundsvall		

Tabell 5.1 Distriktsnummer

I

Nr	Tjänsteställe	Nr	Tjänsteställe
10	Malmö-administration	40	Stockholm-administration
11	Malmö tätort ?	41	
12		42	
13		43	
14	Helsingborg	44	Stockholm drift
15	Kristianstad		
16	Växjö/Karlskrona		
20	Göteborg-administration	50	Gävle-administration
21	Göteborg tätort	51	Uppsala
22	Göteborg närförort ?	52	Gävle område ?
23	Borås	53	
24	Jönköping	54	Falun
25	Karlstad	55	Uppsala ?
26	Uddevalla (från 1961)	56	Västerås
27			
30	Norrköping-administration	60	Sundsvall-administration
31	Norrköping tätort ?	61	
32	Norrköping område ?	62	Sundsvall område ?
33		63	
34		64	Luleå
35		65	Umeå
36	Örebro	66	Östersund
37	Visby		
?	Nässjö och Södertälje		

Tabell 5.2 Tjänsteställenummer. Första siffran anger distrikt till 1967.

6. Provmynt - 1938-1993

6.1 Förteckning över provmynt

KTV : Kungliga Telegrafverket	1903 - 1945
TV: Telegrafverket	1946 - 1953
TELE: Televerket	1953 - 1993.06.30
Telia:	1993.07.01 -

Valör	År	Beskrivning		Material	Sid	
10 öre						
10.1a	1938 ? - 1945	6 blixtar + K.T.V.	med hål	koppar	22	
10.1b	1938 ? - 1945	---	med hål	koppar	22	
10.1c	1938 ? - 1945	6 blixtar + K.T.V.	med hål	mässing	22	
10.2	1950 - 1953	Låg krona + T.V.	text i mitten	finns även T.V	mässing	23
10.3a	1950 - 1953	Hög krona + T.V.	text mot ytterkant		mässing	23
10.3b	1950 - 1953	Hög krona + T.V.	text mot ytterkant		mässing	23
10.3c	1950 - 1953	Hög krona + TV	text mot ytterkant	"punkter saknas"	mässing	23
10.4a	1950 - 1953	Tre kronor (2.5 mm)	höger krona sned	TV	mässing	24
10.4b	1950 - 1953	Tre kronor (2.5 mm)	höger krona rak	TV	mässing	24
10.5a	1950 - 1953	Tre kronor (5.0 mm)	alla kronor med kanter	TV	mässing	24
10.5b	1950 - 1953	Tre kronor (5.0 mm)	nedre kronan helt nedsänkt	TV	mässing	24
10.6	1954 - 1980	Krona + 4 blixtar		TELE	mässing	25
25 öre						
25.1	1954 - 1980	Krona + 4 blixtar		TELE	mässing	25
25.2	1980: 6 mån	Krona + 8 blixtar		Tillhör televerket	nickel	27
25.3	1981 - 1987	Krona + 8 blixtar		Tillhör televerket	nickel, förkopprade	27
50 öre						
50.1a	1980 -	Krona + 8 blixtar	utan löpnummer	Tillhör televerket	nickel, förkopprade	27
50.1b	1980 -	Krona + 8 blixtar	med löpnummer	Tillhör televerket	nickel, förkopprade	27
1 krona						
100.1	1954 - 1980	Krona + 4 blixtar	med löpnummer	TELE	mässing	26
100.2	1980: 6 mån	Krona + 8 blixtar		Tillhör televerket	nickel	28
100.3a	1981 -	Krona + 8 blixtar	utan löpnummer	Tillhör televerket	nickel, förkopprade	28
100.3b	1981 -	Krona + 8 blixtar	med löpnr, 3 mm hög	Tillhör televerket	nickel, förkopprade	28
100.3c	1981 -	Krona + 8 blixtar	med löpnr, 2 mm hög	Tillhör televerket	nickel, förkopprade	28
5 kronor						
500.1	1982 -	Krona + 8 blixtar	med löpnummer	Tillhör televerket	nickel, förkopprade	29

6.2 Televerkets provmynt

6.2.1 10-öres provmynt för automat CF 596

Tidigast från 1938 då automaterna permanentades.
K.T.V. anger Kungliga Telegrafverket. Diameter: 15,5 mm. Med hål 2 mm. Normalt 6 blixhtar + K.T.V.

10.1a

1938 ? - 1945

Beskrivning: 6 blixhtar + **K.T.V.** (sans serif)
Med hål koppar

Baksida: 2 (5 mm)

10.1b

1938 ? - 1945

Beskrivning: (blank, utan blixhtar och text K.T.V.)
Med hål koppar

Baksida: 2 (5 mm)

10.1c

1938 ? - 1945

Beskrivning: 6 blixhtar + **K.T.V.** (sans serif)

Med hål mässing

Baksida: 2 (5 mm)

Kända siffror på baksidan av 10.1a-10.1c är markerade i gult i tabellen nedan. Finns även utan nummer och i silverfärg.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

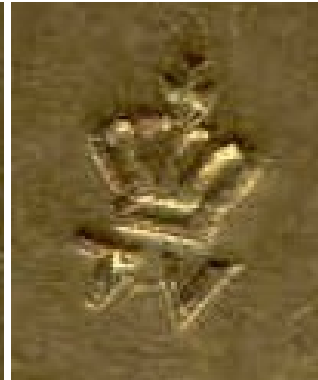
Tidigast från 1950. Tillverkade 1950-1953. TV anger Telegrafverket. Diameter: 15,5 mm. Utan hål. Krona (låg eller hög) + T.V. (serif) eller T.V. (sans serif).

Låg krona + T.V. (serif)
10.2

Hög krona
10.3a-10.3b T.V. (sans serif) 10.3c TV

10.2

1950 - 1953

Beskrivning: Låg krona + T.V. (serif)
Text i mitten mässing

Baksida: 2 i mitten (4,5 mm)

Finns även T.V (utan sista punkt)

10.3a

1950 - 1953

Beskrivning: Hög krona + T.V. (serif)
Text mot ytterkant mässing

Baksida: 2 ytterkant (5,5 mm)

10.3b

1950 - 1953

Beskrivning: Hög krona + T.V. (sans serif)
Text mot ytterkant mässing

Baksida: 2 ytterkant

10.3c

1950 - 1953

Beskrivning: Hög krona + TV (sans serif)
(utan punkter) mässing

Text mot ytterkant mässing

Baksida: 2 ytterkant (5,7 mm)

Tillverkade 1950-1953. TV anger Telegrafverket. Diameter: 15,5 mm. Utan hål. Tre kronor (låg eller hög) + TV (sans serif).

10.4a-b Låga kronor 10.5a-b Höga kronor

10.4a

1950 - 1953

Beskrivning: Tre kronor (2,5 mm)

Höger krona sned **TV** mässing

Baksida: 2 ytterkant (5,5 mm)

10.4b

1950 - 1953

Beskrivning: Tre kronor (2,5 mm)

Höger krona rak **TV** mässing

Baksida: 2 ytterkant

10.5a

1950 - 1953

Beskrivning: Tre kronor (5,0 mm)

Alla kronor med kanter **TV** mässing

Baksida: 2 ytterkant (5,7 mm)

10.5b

1950 - 1953

Beskrivning: Tre kronor (5,0 mm)

Nedre kronan helt nedsänkt **TV** mässing

Baksida: 2 ytterkant

1	2	3	4	5	6	7	8	9
11	12	13	14	15	16	17	18	19

6.2.2 Provmynt för automat CF 597

1954-1980. Krona och fyra blixtrar. TELE anger Televerket (sid 16)

10-öres provmynt Diameter: 15,5 mm

10.6

1954 - 1980

Beskrivning: Krona + 4 blixtrar

TELE

mässing

Baksida: Områdesnummer (4,7 mm)

A 002 5979

Kända tjänsteställen på baksidan är markerade i gult i tabellen nedan. Förteckning över tjänsteställena finns i Tabell 5.2. Originalpåse med 10.6, se nästa sida.

11	12	13	14	15	16	
21	22	23	24	25	26	27
31	32	33	34	35	36	37
41	42	43	44	45	46	
51	52	53	54	55	56	
61	62	63	64	65	66	

25-öres provmynt Diameter: 17,5 mm

25.1

1954 - 1980

Beskrivning: Krona + 4 blixtrar

TELE

mässing

Baksida: Områdesnummer (5,5 mm)

A 002 5980

Kända tjänsteställen på baksidan är markerade i gult i tabellen nedan. Förteckning över tjänsteställena finns i Tabell 5.2.

11	12	13	14	15	16	00
21	22	23	24	25	26	27
31	32	33	34	35	36	37
41	42	43	44	45	46	
51	52	53	54	55	56	
61	62	63	64	65	66	

1-kronas provmynt Diameter: 25 mm

100.1

1954 -- 1980

Beskrivning: krona + 4 blixtrar

TELE

mässing

Baksida:

Områdesnummer (4,7 mm) och löpnummer (3,0 mm)
A 002 5981

1-kronorsmynten har både nummer för tjänsteställe och löpnummer.

Kända tjänsteställen på baksidan är markerade i gult i tabellen nedan. Förteckning över tjänsteställena finns i Tabell 5.2.

00	01		3	6	8	Drt2
11	12	13	14	15	16	
21	22	23	24	25	26	27
31	32	33	34	35	36	37
41	42	43	44	45	46	
51	52	53	54	55	56	
61	62	63	64	65	66	

00-präglade provmynt användes av Industriavdelningen (Avdelning I).

☞ finns med präglat X under löpnumret.

Kända löpnummer::

Lägsta:	00342
Högsta:	40022

Obs: även 6-ställigt löpnummer finns: 014490.

10.6 Originalpåse med beställningskod 00-25979/26 25 st

6.2.3 Provmynt för automat 605 & DMTA 10101

Krona och åtta blixhtar.

25-öres provmynt Diameter: 17,5 mm

25.2

1980—endast under 6 mån

Beskrivning: Krona + 8 blixhtar

nickel

Baksida: TILLHÖR TELEVERKET

Utan löpnummer

25.3

1981 - 1987

Beskrivning: krona + 8 blixhtar

nickel, förkopprade

Baksida: TILLHÖR TELEVERKET

Utan löpnummer

Nickelmynten drogs in efter 6 månader efter att banker hade klagat på dess likhet med vanliga svenska mynt.

50-öres provmynt Diameter: 21,5 mm

50.1a

1980 -

Beskrivning: krona + 8 blixhtar

nickel, förkopprade

Baksida: TILLHÖR TELEVERKET

Utan löpnummer

A 878 3998/02

50.1b

1980 -

Beskrivning: krona + 8 blixhtar

nickel, förkopprade

Baksida: TILLHÖR TELEVERKET

Med löpnummer (13130 snett präglat)

A 878 3998/02

1-kronas provmynt Diameter: 25 mm

100.2

1980 - endast under 6 månader

Beskrivning: krona + 8 blixтар

nickel

Baksida: TILLHÖR TELEVERKET

Utan löpnummer

100.3a

1981 --

Beskrivning: krona + 8 blixтар

TELE

mässing

Baksida:

TILLHÖR TELEVERKET

Utan löpnummer

A 878 3998/03

100.3b

1981 --

Beskrivning: krona + 8 blixтар

TELE

mässing

Baksida:

TILLHÖR TELEVERKET

Med löpnummer - 6 siffror(3 mm)

A 878 3998/03

100.3c

1981 --

Beskrivning: krona + 8 blixтар

TELE

nickel, förkopprade

Baksida:

TILLHÖR TELEVERKET

Med löpnummer—4 siffror (2,2-2,5 mm)

A 878 3998/03

Provmyntet 100.2b och 100.2c har löpnummer. De högsta och lägsta kända numren anges nedan.

Lägsta:	1073 — 007348
Högsta:	2721— 048757

5-kronors provmynt Diameter: 28 mm

500.1

1982 —

Beskrivning: krona + 8 blixtar
Nickel, förkopprade

Baksida:

TILLHÖR TELEVERKET
Med löpnummer (2,2-2,5 mm)
A 878 3998/04

Provmyntet 500.1 har löpnummer. De högsta och lägsta kända numren anges nedan.

Lägsta:	000002
Högsta:	013229

6.2.4 Kuriosa

Vad är detta?

Framsida: Televerkets symbol -
Baksida: 1 Liter I.B. (Igelfors Bruk)
1954 eller senare

Framsida: Televerkets symbol -
Baksida: 2 Liter I.B. (Igelfors Bruk)
1954 eller senare

K. TELEGRAFVERKET (diagonalt)
Rektangulär, med rundade hörn
3 mm runt hål upptill
Mått: 23,5 x 25,5 mm

Fram:
Bak: 289

L M ERICSSON & CO STOCKHOLM
Rund 2 hål - mässing (1084)

6.2.5 Vissa detaljer från provmynten

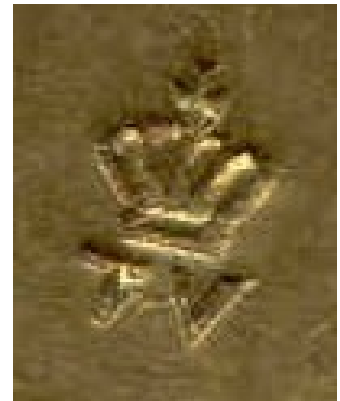
K.T.V. (sans serif), 10.01

T.V. 10.02

T.V. (sans serif) 10.03b

TV 10.03c

Tre kronor + TV 10.04

Krona + 4 blixtar, TELE 10.06

Krona + 8 blixtar 25.02

Gammal telekiosk i dalastil.

Foto: Lennart Larsson